תאפה חמץ מה ת"ל והלא כבר נאמר [1]לא תעשה חמץ לפי שנאמר לא תעשה חמץ יכול לא יהא חייב אלא אחת על כולם ת"ל [2]לא תאפה אפייה בכלל היתה למה יצאת להקיש אליה מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף אני אביא לישת' ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה לאיתויי קיטוף שהוא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אנן מחלקם קאמרינן ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לכתוב חלקם לא תאפה חמץ מאי לא תאפה חמץ חלקם שמעת מינה תרתי ואימא אפייה דפרט בה רחמנא ליחייב חדא אינך ליחייב חדא אכולהו משום דהוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא ואימא לא תעשה כלל לא תאפה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט אפייה אין מידי אחרינא לא אמר רבי אפטוריקי משום דהוי [א]כלל ופרט המרוחקין זה מזה וכל כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי וכלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותן בכלל ופרט והתניא [3]ושחט אותו במקום אשר ישחט [א] העולה [ב] לפני ה' חטאת הוא [ג]היכן עולה נשחטת בצפון אף זה בצפון וכי אנו מכאן למידין והלא כבר נאמר [4]במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת הא למה זה יצא לקובעו שאם לא שחט אותו בצפון פסלו אתה אומר לכך יצאת או אינו אלא שזה טעון צפון [ג] ואין אחר טעון צפון ת"ל [5]ושחט את החטאת במקום [ד](אשר ישחט את) העולה [י] זה בנה אב לכל חטאות שטעונות צפון טעמא דכתב רחמנא ושחט את החטאת הא לאו הכי הוה אמינא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון מ"ט לאו משום דהוה כלל ופרט ואע"ג דמרוחקין זה מזה דנין אותן בכלל ופרט מתקיף לה רב אשי האי כלל ופרט הוא פרט וכלל הוא ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבי להו כל מילי אלא תנא אותו קא קשיא ליה וה"ק או אינו אלא שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון דכתב רחמנא אותו והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת אותו למעוטי מאי למעוטי (נחשו"ן [ה]ושח"ט עו"פ בפס"ח סימן) [י]אותו בצפון ואין שעיר נחשון בצפון סד"א הואיל [כ] ואיתרבי לענין סמיכה ליתרבי נמי לענין צפון קמ"ל וסמיכה גופה מנלן [ל]דתניא [3]וסמך ידו על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון לסמיכה דברי רבי יהודה ר"ש אומר
לרבות

מה"מ. [ז] דחייב [בשיריס] ועובר בלא תעשה דמקרא דמתניתין לא שמעינן [ט]אלא קומץ דלגבוה אזיל: **מעשה יחידי.** מעשה חשוב בפני עצמו: **לאתויי קיטוף.** שמחליק פניה במים אע"ג דלאו מעשה כל כך הוא: **אגן.** הכי דרשא דשיריס מחלקם קאמרי' מדסמוך חלקם ללא תאפה: **אימא כוליה לשיריס אתא.** כדכתיב חלקם ולישה ועריכה ואפייה (א) דליהוו חייב [ז][י]על הקומץ [ח] [ובשיריס] מהיכא ילפת: **ואימא אפייה דפרט בה קרא.** ואפקיה מן הכלל לחיובי עלה חדא ואכולהו אינך חדא ולא ליחייב (אלא)[כ] תרתי: **מרוחקין.** לא תעשה בויקרא לא תאפה בצו את אהרן: **ושחט אותו.** בשעיר נשיא כתיב: **בצפון.** בעולה כתיב על ירך המזבח צפונה בויקרא: **והלא כבר נאמר כו'.** והא נמי בכלל שאר חטאות הוא: **לקבעו.** דשנה עליו הכתוב לעכב: **או אינו אלא.** לכך יצאה שזה טעון צפון ולא אחר ומה אני מקיים במקום אשר (ב) [מ] וגו' תשחט החטאת בשעיר נשיא הכתוב מדבר: **ת"ל.** פסוק שלישי ושחט [י] החטאת וגו' ללמד זה בנה אב לכל החטאות ללמד עליהן שיטענו צפון: **כלל ופרט.** תשחט החטאת כלל כל החטאות בצפון ושחט אותו פרט שעיר נשיא ולא אחר דאע"ג דמרוחקין דושחט אותו כתיב בויקרא ותשחט החטאת כתיב בצו את אהרן: **האי פרט וכלל הוא.** דושחט אותו כתיב ברישא והדר כלל בצו את אהרן ואיתרבו להו כל חטאות ואכתי ושחט את החטאת במקום (ג) [יא] העולה למה [ל]לי [מ]אלא ודאי [יב] לאו כלל ופרט המרוחקין קא קשיא ליה [אלא אותו קא קשיא ליה] ומשום הכי איצטריך פסוק שלישי: **והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת.** דלא אמרינן אין אחר טעון צפון אלא דנשיא אותו למה לי והא ליכא למימר דלמעוטי שאר חטאת מעיכובא קאתי דהא בשחיטת קדשים מייתי צפון לכל חטאות בין למצוה בין לעכב בפ' איזהו מקומן (זבחים מט.): **שעיר נחשון.** שהקריבו הנשיאים שעירי חטאות בחנוכת המזבח ולהכי נקט נחשון דהוא הראשון. והנהו ממעט דאין טעונין צפון דלא באו על חטא כשאר חטאת: **וסמך ידו על ראש השעיר.** בנשיא כתיב ומלי למכתב וסמך ידו על ראשו. טעמייהו דר' יהודה ור"ש מפרש בפרק שתי מדות (לקמן צב:):

אף אני אביא לישתה ועריכתה כו'. וא"ת אי דאתרו אכל חדא וחדא אפי' אפה ואפה נמי כמו אל תשתה אל תשתה דנזיר (מכות דף כא.) ואי דלא אתרו ביה אלא חדא התראה אמאי חייב דלי ה"ג דייק בפרק בתרא דמכות (דף כ:) גבי דחייב על כל קרחה וקרחה ומוקי לה דסך אמשא אצבעתיה נשא ויש לומר דהכא אפי' התרו על כל אחת ואחת איצטריך קרא משום דסבר נפסלה והוה אמינא דפטור כדדרשינן לקמן (דף נז.) המחמץ את הכשרה חייב ואת הפסולה פטור קא משמע לן דהכא חייב מאחר דליכא אלא פסול של חמוץ דמרבינן מהכא מחמץ אחר מחמץ שהוא חייב: **אם** כן ליכתוב חלקם לא תאפה חמץ. תימה כי כתב נמי הכי הוה דרשינן לחלק מדכתיב לא תאפה [יג] שהזכיר אפייה ולא כתיב תיעשה שכן מתרלים אהא דדרשינן גבי שבת (דף ע.) לחלק מלא תבערו ומקשינן הא איצטריך להבערת בת כהן דלא דחיא שבת משום דכתיב בכל מושבותיכם דמשמע בית דין ואמר רחמנא לא תבערו ומתרלינן דאי לבת כהן לחודה לכתוב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם והוה ידעינן נמי דמיתת בית דין לא דחיי' שבת [יד] וי"ל דלא דמי דהכא הוי אמרינן דאפייה דאסר רחמנא אשיריים דהיינו חלקם אבל לא מיעשה אקומץ כתיב דאסר כל עשיות: **כלל** ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט. תימה לרבא דאמר דנין בפ' בנות כותים (נדה לג.) מאי איכא למימר וי"ל דהתם דווקא דנין לפי שהוא בחדא פרשתא אבל הכא דחד בויקרא וחד בצו את אהרן הוו בתרי עניינים ומודה דאין דנין כדאמר בפ"ק דפסחים (דף ו:) אפי' למ"ד דנין ה"מ בחד עניינא אבל בתרי ענייני אין דנין והא דפי' הקונטרס בפסחים דמ"ד דנין היינו רב אדא בר אהבה דשמעתין לא דק דהכא אפי' בתרי ענייני קאמר אלא אפלוגתא דאביי ורבא קאי וא"ת בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) דדריש והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי הוי מקרבי אין בכלל אלא מה שבפרט השתא דמרחקי אתא לרבויי עע"א לרבא דאמר דנין לא הוה ליה לרבויי מידי לאביי דאמר אין דנין לא הוה ליה למידן כלל וי"ל כיון דאפסיק בדבר אחר שאינו מאותו ענין דכתיב (דברים כא) כי קבר תקברנו הוה ליה כתרי ענייני ואין דנין והתם דריש תכה דמגדף היה בכלל והומת ויצא מן הכלל ורבי [ט] אלעזר נמי מכח זה הוא דן ואין להקפיד אהא דדרשינן הכא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לאיתויי לישה ועריכה וקיטוף וכן בפרק כלל גדול (שבת דף ע.) גבי הבערה לחלק וכפ"ק דיבמות (דף ז.) דקאמר מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ילד והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וממעט קדשי בדק הבית: **או אינו אלא** שזה טעון צפון. פירש בקונטרס וקרא דבמקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת בשעיר נשיא כתיב משמע דבעי למעוטי כולהו חטאות וקשה א"כ לא צריך לבשהוא אומר ושחט את החטאת זה בנה אב תיפוק ליה [ס] [דבגופיה כתיב בלא בנין אב] לכך נראה כמו שפירש באיזהו מקומן (זבחים מח.) דמאותו דשעיר נשיא לא ממעטי אלא זכרים כמותו כגון שעירי רגלים ראש חדש וע"ז אך יש ליישב פירוש הקונט' דזה בנה אב לאו דווקא אלא כלומר כיון דאותו מוקי דלאו דוקא הוא א"כ לא ממעטינן מיניה מידי והיינו בנין אב דקאמר [ע] (וכפ' איזהו מקומן (שם) פי' הקונט' דמהחטאת קא דריש דמרבה [פ] כל חטאות): **או אינו אלא** שזה טעון צפון ואין אחר טעון צפון. כגון שעירי הרגלים או שעיר הפנימי לאו משום דהוי כלל ופרט תימה והיכי מרבה מושחט דכתיב בחטאת יחיד אכתי איכא במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והנך תרתי דחטאת נשיא וחטאת יחיד פרט הני אין אחרינא לא וי"ל דביחיד כתיב בכשבה וכתיב בשעירה ואייתר ליה חד לבנין אב ולפי המסקנא דאמרינן אותו קא קשיא ליה צריכי תרווייהו כדאמר בריש איזהו מקומן (זבחים דף מט:) למצוה ולעכב וא"ת ודקבעי לקמן השתא דנ"ל מושחט אותו למעוטי מאי תיקשי ליה למה לי דכתב רחמנא [טו] צפון כלל בשעיר נשיא דיליף מחטאת יחיד כדילפינן מינייהו שאר חטאות מזה בנה אב וי"ל דה"ג וקא קשיא לשון הברייתא דמשמע דלעולם איצטריך קרא דשעיר נשיא לקבעו מובה: **תנא** אותו קא קשיא ליה. וה"ק או אינו דלא בא לקובעו מובה והא דאיצטריך למכתב ביה צפון משום דבעי למכתב אותו דבא ללמד זה כו' ואין אחר טעון צפון: **הואיל** ואיתרבי בסמיכה. הואיל ואיקרי חטאת לא מלי למימר [ז] שעה מדורות לא ילפינן ואע"ג דאיכא כמה קרבנות דטעונין סמיכה ולא בעו צפון הואיל ובהאי קרא גופיה דמרבינן ליה לסמיכה כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה דהיינו צפון אי לאו דכתיב ביה אותו הוה אמינא דמייתורא דהשעיר אסמיכה וצפון קאי:

רבינו גרשום

אפייה בכלל. לא תעשה היתה: לאיתויי קיטוף. כה"ג שתולש העיסה לכל חלה וחלה אע"ג דאינו מעשה חשוב: אגן מחלקם קא דרשינן. דאם החמיץ שיריה דעובר ולא מן האפה חמץ: ואימא כוליה. לא תאפה נמי לחלקם (קאמר) [אתא] ולא בצית למשמע מינה למעשה יחידי: המרוחקין זה מזה אחד בפרשת ויקרא ואחד בצו את אהרן: ושחט אותו בשעיר של נשיא כתיב: לקובעו. כלומר לעכב: ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה. בשעירת יחיד כתיב: לאו משום דהוי כלל ופרט המרוחקים זה מזה. במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והוא בסדר צו. ושחט אותו במקום פרט והוא בויקרא. ואי לאו דכתב רחמנא ושחט את החטאת הוה אמינא אין בכלל אלא מה שבפרט והאי דנשיא הוא דבעי צפון אחרינא לא: פרט וכלל הוא דפרט נכתב קודם: השתא דנפקא ליה מושחט את החטאת שכל חטאות טעונין צפון אותו למעוטי מאי: ואין שעיר נחשון. אע"ג דהוי שעיר נשיא כוותיה: מדיכול למימר וסמך ידו על ראשו וקאמר על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון:

א) רבינו מפרש דקיטוף הוא מלשון תלישה וכ"ה בערוך ערך קטף ב' והוא מלשון הכתוב הקוטפים מלוח עלי שיח.

◆

שיטה מקובצת

א] אשר ישחט את העולה: ב] תיבות לפני ה' חטאת הוא ל"ש: ג] ואין אחר טעון צפון. כגון שעירי רגלים אבל אין לפרש כגון כשבה ושעירה של יחיד דהא בהדיא כתיב בהו צפון: ד] זה בנה אב ובזבחים דייק אשכחן למצוה לעכב מנין ומשני כתיב בכבשה וכתיב בשעירה: ה] ואיתרבי לענין סמיכה פי' דמרבה ליה מקרא דחטאת דכתיב וסמך ידו על ראש השעיר אבל אין לפרש דכיון דאיתרבי לענין סמיכה בשום מקום איתרבי נמי לענין צפון הרי שלמים הוכיח דאיתרבו לסמיכה ולא איתרבו לתנופה אלא ש"מ משום דאיתרבו מקרא דכתיב גבי חטאת קאמר: ו] מה"מ דאשיריים עובר: ז] חייב שלשה, ותיבות על הקומץ נמחק: ח] בשיריים את ר' נמחק: ט] אשר תשחט העולה תשחט החטאת: י] ושחט את החטאת וגו' זה בנה אב (הקב"ה) [הכתוב] עשה זה אב לכל החטאות: יא] החטאת במקום אשר ישחט העולה: יב] ודאי כלל ופרט המרוחקים זה מזה או פרט וכלל המרוחקים אין דנין אותו ותנא דפריך לעיל או אינו לאו משום כלל ופרט אלא אותו קא קשיא: יג] שהזכיר אפיה עיין תוס' פ' כלל גדול [דף ע ע"א] ד"ה ועל כולם: יד] שבת. וי"ל דהתם ודאי דרשינן מדאפקיה רחמנא בלשון הבערה דאי משום בת כהן הוי מצי למכתב לא תעשון (אש) [מלאכה] בכל מושבותיכם אבל הכא דקאי אשירים לא סגי דלא כתב לא תאפה דאי כתב לא תעשה הו"א דמיירי בעיקר עשיה דהיינו קומץ ולא קאי אחלקם וחלקם מילתא אחריתי חלקם נתתי להם וגו'. הר"ח: טו] צפון כלל. ה"ה דהוי מצי למפרך כולה קרא למה לי דהא צפון נפקא לן למצוה מזאת התורה ולעכב מזה בנה אב ולמסקנא ניחא דאהיא למעט שעיר נחשון מצפון, א"נ י"ל דאי לא הוי כתיב ביה צפון לא הוי מוקמינן עיכוב דזה בנה אב בשעירי הרגלים דטפי הוי לן לאוקמי בשעיר נשיא לפי שהוא בא על מצות ידועות מה שאין כן בשעירי הרגלים אלא דכתיב בשעיר נשיא צפון וכן בכבשה וכן בשעירה ואם תורת לעכב וא"כ החטאת דכשבה וכן דשעירה שהן (מותרין) [מיותרין] לומר זה בנה א"כ ע"כ לשעירי הרגלים (הוא דאתא). תו"ח:

מסורת הש"ס

א) [פסחים ו: ב"ק פה. נדה לג.], ב) [זבחים מח.], ג) [זבחים מח.], ד) [נ"ל ושחט את החטאת במקום העולה ושחט אותה לחטאת במקום אשר ישחט את העולה והם שני כתובים בבי חטאת יחיד אחד בשעירה וא' בכבשה ותשיב אותם לחד], ה) [נ"ל מח"ע], ו) זבחים מח., ז) ב"ז שם [לקמן נב:], ח) [עיין לע"ז], ט) [ו"ל כל המנחה והקומץ בתוכה דש ביאיהם קומץ דלגבוה אזיל אבל שירים לאחיה מג"ל], י) אלא הקומץ ובשירים. ל"ק, כ) ל"ק מ"ג, ל) לי ס"י ואפ"ה ד"ה אלא תנא לאו. ל"ק, מ) [נ"ל אלא ודאי כלל ופרט המרוחקין אין דנין ומש"ה איצטריך כו' ור"ל דמלאו אין דנין ליכא למילף בפרט וכלל לרבות כל מילי ומש"ה איצטריך פסוק ג'], נ) [וע"ע תוס' ב"ק פה. ד"ה כלל], ס) נ"ל דלגופיה כתב ולא לבנין, ע) רש"ק הגי' דשייך בכנור שאת"י קודם וא"ת, פ) שאר חטאות או לאו כו' עד שעיר הפנימי דה"א ואת"כ מה"ד לאו משום ע"ש. ל"ק, צ) דשעה. ל"ק.

◆

תורה אור השלם

1. כל המנחה אשר תקריבו ליי' לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי': ויקרא ב יא
2. לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם: ויקרא ו י
3. וסמך ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני יי' חטאת הוא: ויקרא ד כד
4. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני יי' קדש קדשים הוא: ויקרא ו יח
5. וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה: ויקרא ד כט

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אימא וכו' ואפייה אינו חייב אלא הקומץ ובשיריס: (ב) ד"ה או אינו וכו' אשר ישחט העולה תשחט: (ג) ד"ה האי פרט וכו' במקום אשר ישחט את העולה ל"ל אלא ודאי אותו קא קשיא ליה כל"ל:

◆

מוסף רש"י

משום דהוי כלל ופרט המרוחקין זה מזה. הכיכא דפרט מרוחק מן הכלל נידון כמדה זו ללמד על הכלל וכו', ואם תאמר מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל שאתה דן כעין הפרט, הרבה יש שמדת כעין הפרט באה להוסיף על הפרט בכלל שאחרון דברים אחרים שאין כתובין בו חוץ מה שבפרט הפרט ולא להוסיף עליו, והדרים רבים למידין במדה זו שאינן באין במדת כעין הפרט, כגון כהכרגה שאנו אומרים לחלק יצאתה וכמדה זו היא באה, הבערה בכלל היתה ולמה יצאה להקיש אליה ולגלות על כל הכלל, שכשם שחייב על הבערה בפני עצמה כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו (שבועות ז.). ואמרי לה כדי. שם חכם (גיטין מה.). וכי אנו מכאן למידין. וכי מכאן לריך ללמוד בפני עצמה והלא כל החטאות בכלל תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה וגו' (זבחים מח.). לקובעו. לשנות עליו לעכב קיטעו בכך (שם). או אינו. לא לעכב אלא לכתוב כי אותו דהוי מיעוטא וללמד זה בלפון ואין שעיר אחר בלפון, כגון שעירי יוה"כ ושעירי עבודת כוכבים וכל מוספי המועדות, והם לאו מקרים תשחט החטאת כשאר בכתוב חוץ מסעשיים דאותו למעוטינהו (שם). ת"ל. בשעירת יחיד ושחט את החטאת. דהוה ליה למיכתב ושחט אותה, זה בנה אב לכל חטאות. ועיכובא מיהא לא נפקא לן מיניה, דאיכא למימר למצוה איצטריך ולהכי שעיר חטאות דלא למעוטינהו מאותו דשעיר נשיא, ולקמן פריך ואלא אותו למה לי (שם). ואין שעיר נחשון בצפון. שעיר מנוכת הנשיאים שבא בלו על חטא הואיל ואיתרבי לענין סמיכה. וקי"ד לרבויי נמי לשחיטה בצפון להכי כתיב אותו למעוטי (שם). על ראש השעיר. בשעיר נשיא כתיב והוה ליה למכתב על ראשו (שם). לרבות שעיר נחשון לסמיכה. שהרי הוא נמי שעיר נשיא ולי קשיא לך דתנן כל הקרבנות היחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד הוא ולמה לי קרא אפילו הכי איצטריך קרא לרבויי לסמיכה, דשעה מדורות לא ילפינן (לקמן צב.)